

UZASADNIENIE

Wyrokiem zaocznym z dnia 12 lutego 2019 r., wydanym w sprawie z powództwa Banku Spółdzielczego w B. przeciwko A. K. i R. K. o zapłatę, Sąd Rejonowy w Rawie Mazowieckiej zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwotę 43.121,28 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwoty 37.374,07 zł od dnia 21 listopada 2018 r. do dnia zapłaty, nadając wyrokowi w tej części rygor natychmiastowej wykonalności, oddalił powództwo w pozostałym zakresie, zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 540,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu i nie obciążył pozwanych obowiązkiem zwrotu tych kosztów w pozostałej części.

Apelację od tego wyroku wniosła strona powodowa, zaskarżając go w części, w jakiej Sąd odmówił zasądzenia odsetek według umownie określonej ich stopy za opóźnienie, a zamiast tego zasądził je według stopy ustawowej za opóźnienie, a także w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, domagając się zasądzenia na rzecz powoda od pozwanych odsetek za opóźnienie według stopy wynoszącej 14 % rocznie oraz całości kosztów procesu i zarzucając naruszenie:

- art. 48 pkt 1 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 160), mówiącego, że posiadacz weksla może żądać od obowiązanej zwrotnie nieprzyjętej lub niezapłaconej sumy wekslowej wraz z odsetkami, jeżeli je zastrzeżono oraz art. 48 pkt. 2 tejże ustawy – poprzez błędną wykładnię tych przepisów;
- art. 102 k.p.c. poprzez nieobciążenie pozwanych obowiązkiem zwrotu kosztów procesu stronie powodowej w pełnej kwocie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna, a zawartych w niej wniosków apelacyjnych nie można uwzględnić. Przed rozpoczęciem dalszych rozważań zaznaczyć trzeba, że w sprawie niniejszej z mocy art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 1469) znajdują zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej tą ustawą, gdyż apelacja została wniesiona przed dniem jej wejścia w życie. Zgodnie z treścią obowiązującego przed nowelizacją art. 387 § 2¹ k.p.c., jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego ani nie zmienił ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, a w apelacji nie zgłoszono zarzutów dotyczących tych ustaleń, uzasadnienie wyroku może zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. W niniejszej sprawie Sąd meriti należyście ustalił stan faktyczny oraz dokonał wnikliwej i prawidłowej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego – więc Sąd II instancji może z powodzeniem przyjąć je za własne i nie widzi potrzeby ich uzupełniania – a jednocześnie skarżący poczynionych ustaleń nie zakwestionował, zgłaszając zarzuty odnoszące się do kwestii proceduralnych oraz do zastosowania norm materialnoprawnych do ustalonego stanu faktycznego. Sąd odwoławczy w pełni jednak podziela przedstawioną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku argumentację dotyczącą zastosowania przepisów prawa materialnego, jak również jest zdania, że właściwie zastosowano unormowania dotyczące rozstrzygnięcia o kosztach procesu, zaś apelujący nie przedstawił jakichkolwiek zarzutów, które mogłyby poddać w wątpliwość prawidłowość zaskarżonego wyroku.

Skarżący dopatruje się naruszenia art. 48 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 160), zwanej dalej „Prawo wekslowe”, w przyznania mu w wyroku odsetek ustawowych za opóźnienie zamiast żądanych odsetek umownych, gdyż w jego ocenie, należało zasądzić na jego rzecz roszczenie główne wraz odsetkami umownymi zastrzeżonymi w umowie kredytowej zawartej z pozwanymi, z czym nie sposób się zgodzić. Powód bezsprzecznie dochodzi w sprawie niniejszej roszczenia wynikającego z weksla i nie odpowiada prawdzie zawarte w uzasadnieniu apelacji twierdzenie, iż „(...) swoje żądania wysuwał z zawartej (...) umowy kredytowej (...)”, skoro objęta pozvem podstawa faktyczna powództwa jednoznacznie wywodzi dochodzone pozvem roszczenia z faktu wypełnienia weksla. Wypełnienie weksla oznacza, iż zobowiązanie wekslowe uzyskuje byt prawny niezależny od stosunku podstawowego i nie ma przeszkód, by posiadacz weksla właśnie z niego wywodził swe roszczenia wobec

wystawcy weksla, jeśli taką drogę ochrony swoich interesów uzna za właściwszą. Powód nie objął podstawą faktyczną swego powództwa istnienia i treści stosunku podstawowego, ani nie zdecydował się wywodzić z tych okoliczności swego roszczenia, natomiast fakty te mogłyby ewentualnie – w połączeniu z treścią deklaracji wekslowej – zyskać znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w sytuacji, gdyby wystawca zgłosił zarzut wypełnienia weksla niezgodnie z zawartą w deklaracji umową stron w tym przedmiocie, o ile ponadto umowa ta nawiązywałaby do treści i zakresu zobowiązań pozwanych ze stosunku podstawowego, np. zezwalając posiadaczowi weksla in blanco na wypełnienie go – jak w sprawie niniejszej – na kwotę odpowiadającą zakresowi jego wierzytelności ze stosunku podstawowego wraz z odsetkami, prowizją i kosztami. Taki zarzut jednak nie został podniesiony przez pozwanych w sprawie niniejszej, a skoro także powód nie wywodzi swych roszczeń ze stosunku podstawowego, ale z weksla, to okoliczności związane z treścią zobowiązań pozwanych z umowy kredytowej pozostać muszą poza granicami rozważań Sądu w sprawie niniejszej.

Pozostając zatem na gruncie rozważań dotyczących dochodzonych pozwem roszczeń wekslowych, podnieść trzeba, że z uwagi na formalny charakter zobowiązania wekslowego jego treść musi być wyczerpująco wyrażona w dokumencie, jakim jest weksel. Dla ustalenia treści zobowiązania wekslowego miarodajna jest zatem treść oświadczenia woli zawarta w dokumencie wekslowym (tak np. w uchwale SN z dnia 29 czerwca 1995 r., III CZP 66/95, OSNC Nr 12 z 1995 r., poz. 168). Podobne zapatrywanie zostało wyrażone w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2015 r., III CZP 11/15, OSNC Nr 4 z 2016 r., poz. 42), zgodnie z którym, ustalając treść oświadczeń woli skierowanych na wywołanie skutków podlegających prawu wekslowemu, w zasadzie nie można ze względu na funkcje weksla oraz jego przeznaczenie do obiegu brać pod uwagę okoliczności nieznajdujących wyrazu w samym wekslu. Przy wykładni tych oświadczeń należy bowiem skupić się wyłącznie na tekście weksla, wszystkich jego elementach, ich układzie i wzajemnej relacji, a zawartym w tekście weksla zwrotom powinno się przypisywać tylko takie znaczenie, jakie mają one dla typowego, przeciętnego uczestnika obrotu wekslowego, w szczególności odpowiadające przyjętym w obrocie wekslowym zwyczajom lub takie, jakie nadają im przepisy ustawy. Ustalanie treści oświadczeń woli stron stosunku wekslowego ograniczać się zatem musi do wykładni tekstu weksla, która powinna uwzględniać typowe znaczenie wyrażonych w dokumencie oświadczeń, gdyż charakter weksla jako zobowiązania formalnego przesądza, że nie wola strony decyduje o treści zobowiązania wekslowego, lecz tekst weksla (tak w uchwale SN z dnia 23 kwietnia 1993 r., III CZP 7/93, OSNC Nr 11 z 1993 r., poz. 199).

Stwierdzić należy następnie, że nie ulega wątpliwości, iż wierzyciel wekslowy, będący wierzycielem ze stosunku podstawowego, może – tak jak uczynił to powód w sprawie niniejszej – uzgodnić z wystawcami weksla podpisującymi deklarację wekslową, że będzie uprawniony do wypełnienia weksla na sumę wekslową obejmującą także odsetki należne do dnia wystawienia weksla. Inaczej natomiast prawo normuje kwestię odsetek należnych wierzycielowi od dnia wystawienia weksla do dnia jego płatności. Art. 5 Prawa wekslowego – znajdujący z mocy art. 103 też ustawy zastosowanie także do weksli własnych – pozwala w przypadku weksla płatnego za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu zastrzec w treści weksla oprocentowanie sumy wekslowej. Natomiast tenże przepis wyłącza z kolei taką ewentualność w przypadku weksli płatnych w oznaczonym dniu – nakazując uznać tego rodzaju zastrzeżenie za nienapisane – gdyż nie ma przeszkód, aby wierzyciel te odsetki sam obliczył i uwzględnił je z góry przy oznaczaniu w wekslu sumy wekslowej, skoro wie, za jaki czas się należą i może już przy wystawieniu weksla odpowiednio podwyższyć sumę wekslową. Natomiast czym innym są odsetki za opóźnienie w zapłacie tak ustalonej sumy wekslowej, których wierzyciel może żądać na podstawie art. 48 pkt 2 prawa wekslowego (tak np. w wyroku SA w Katowicach z dnia 9 lipca 2015 r., V ACa 8/15, Legalis nr 1396980). Bezsprzecznie przedstawiony przez powoda weksel jest wekslem płatnym za okazaniem, co do którego art. 5 Prawa wekslowego dopuszcza możliwość zamieszczenia zastrzeżenia oprocentowania sumy wekslowej, zatem prawo nie zabraniało skarżącemu wypełnić weksla poprzez włączenie do jego treści zastrzeżenia oprocentowania według stopy procentowej przewidzianej w związku z opóźnieniem płatności w łączącym strony stosunku podstawowym – co pozwoliłoby mu skutecznie dochodzić z weksla roszczenia odsetkowego w postulowanym w apelacji rozmiarze. Jeśli ponadto w treści deklaracji wekslowej byłoby zawarte upoważnienie remitenta do wypełnienia weksla w taki sposób, to wystawcy weksla nie mogliby podnosić przeciwko temu roszczeniu zarzutu wypełnienia weksla niezgodnie z deklaracją.

Nie ulega jednak wątpliwości, że powód w taki sposób weksla nie wypełnił, ani też nie zagwarantował sobie takiej możliwości w deklaracji wekslowej, a skoro formalny charakter zobowiązania wekslowego nakazuje, by jego treść musi być wyczerpująco wyrażona w dokumencie weksla, to brak takiego zastrzeżenia na przedstawionym w niniejszej sprawie wekslu nie pozwala przyjąć, by opisywane roszczenie powód mógł wywieść z jego treści. Twierdzenie skarżącego, iż „(...) zgodnie z orzecznictwem Sądów wysokość odsetek zastrzeżonych nie musi być wpisana bezpośrednio na wekslu, lecz może znaleźć swoje odzwierciedlenie w deklaracji wekslowej (...)” – o ile jest zgodne z rzeczywistością, w co Sąd w składzie tę sprawę rozpoznającym pozwala sobie wątpić – może skutkować wyłącznie konstatacją, że te niewskazane w sposób konkretny orzeczenia musiały być efektem dokonania nieuprawnionej wykładni przepisów prawa contra legem. Sąd I instancji orzekający w sprawie niniejszej prawidłowo zinterpretował i zastosował przepisy prawa materialnego, przyjmując, że w sytuacji niewpisania na wekslu zastrzeżenia oprocentowania sumy wekslowej nie jest możliwe dochodzenie roszczenia odsetkowego w oparciu o art. 48 pkt. 1 w związku z art. 103 Prawa wekslowego, zaś żądanie zasądzenia odsetek od sumy wekslowej może znaleźć swoją podstawę prawną wyłącznie w art. 48 pkt. 2 w związku z art. 103 in fine Prawa wekslowego. Nie oznacza to, że wykluczono w ten sposób możliwość przysługiwania powodowi roszczenia o zapłatę odsetek za opóźnienie według stopy wynikającej z umowy, której wykonanie zabezpieczał weksel, ale roszczenie takie nie było objęte kognicją Sądu i nie stanowiło przedmiotu niniejszego postępowania, gdyż skarżący – jak już powiedziano wyżej – nie dochodził roszczeń ze stosunku podstawowego, ale z wypełnionego przez siebie weksla in blanco wystawionego przez pozwanych.

Prawidłowe jest też rozstrzygnięcie Sądu I instancji dotyczące kosztów procesu. W ocenie Sądu odwoławczego Sąd ten właściwie ocenił okoliczności rozpatrywanej sprawy, decydując się na odstąpienie od obciążania strony pozwanej częścią kosztów procesu, tj. ponad kwotę 540,00 zł, przyjmując, że w rozstrzyganej sprawie należy zastosować dobrodziejstwo przewidziane w art. 102 k.p.c. i kierując się przy podejmowaniu takiej decyzji względami słuszności. Wskazany przepis znajduje zastosowanie w okolicznościach zasługujących na miano szczególnych, a należąca do sądu ocena, czy zachodzą podstawy do oparcia rozstrzygnięcia na tym unormowaniu, zależy od stanu faktycznego konkretnej sprawy. W orzecznictwie przyjmuje się, że można uznać za sprzeczne z zasadami słuszności żądanie zapłaty kosztów procesu zgłoszone przez przeciwnika, który swym niesumiennym lub oczywiście niewłaściwym postępowaniem przyczynił się do ich powstania lub prowadził proces w sposób nielojalny wobec strony przegrywającej (np. postanowienia SN z dnia 5 sierpnia 1981 r., II CZ 98/81, opubl. OSNCP Nr 2-3/1982 poz. 36 i z dnia 20 grudnia 1973 r., II CZ 210/73, opubl. baza prawna LEX nr 7366).

Przenosząc te stwierdzenia na grunt niniejszej sprawy, zważyć należy, iż za postępowanie nielojalne względem pozwanych Sąd Rejonowy słusznie uznał zachowanie strony powodowej, która wniosła o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, obejmując jednocześnie swoim żądaniem wywodzonym z weksla także oczywiście niezasadne roszczenie odsetkowe w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie, co spowodowało konieczność rozpoznania sprawy z pominięciem postępowania nakazowego, z czym związane są wyższe koszty procesu. Trudno dać wiarę, aby instytucja bankowa, profesjonalnie trudniąca się udzielaniem pożyczek i kredytów zabezpieczanych wekslem, nie знаła podstawowych zasad prawa wekslowego odnoszących się do przysługujących wierzycielowi wekslowemu roszczeń odsetkowych. Zagadnienie wykładni art. 48 pkt 1 i 2 Prawa wekslowego, w odniesieniu do kwestii przysługiwania posiadaczowi weksla, który nie zastrzegł w treści weksla oprocentowania sumy wekslowej, roszczenia o zapłatę odsetek przewyższających odsetki ustawowe za opóźnienie, nie budziło nigdy najmniejszych wątpliwości w doktrynie i orzecznictwie, a treść przepisów ustawy jest jasna i z konieczności musi być zrozumiała dla osób zarządzających instytucją bankową. Jeśli mimo tego, bank sformułował żądanie pozwu w ten sposób, że objął nim roszczenia bezsprzecznie niezajdujące oparcia w powyższych przepisach, to należy to przypisać co najmniej rażącemu niedbalstwu strony powodowej. Nie ma powodu, by konsekwencje procesowe takiego zachowania naruszającego podstawowe standardy staranności zawodowej, polegające na niemożności wydania nakazu zapłaty i związanym z koniecznością skierowania sprawy na rozprawę zwiększeniu rozmiaru kosztów procesu, musiała ponosić strona pozwana. O ile zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces winna zwrócić przeciwnikowi poniesione przez niego koszty w zakresie celowym i niezbędnym dla dochodzenia roszczenia, o tyle jako rażąco niezgodne z zasadami słuszności jawiłoby się obciążenie jej kosztami, których nie musiała faktycznie ponieść, gdyby nie niezachowanie minimalnej choćby staranności po stronie banku, niewykorzystującego swej znajomości

prawa wekslowego, którą niewątpliwie posiada jako instytucja stale posługująca się wekslami w ramach prowadzonej działalności. Z tych przyczyn Sąd II instancji podziela pogląd Sądu meriti, iż w tych okolicznościach zachodzi wypadek szczególny w rozumieniu art. 102 k.p.c., uzasadniający odstąpienie od obciążania pozwanych tą częścią kosztów, które wiązały się z niezawinioną przez nich koniecznością skierowania sprawy do rozpoznania na rozprawie.

Z uwagi na to, że zarzuty apelacji były chybione, a Sąd I instancji rozstrzygnął sprawę w sposób prawidłowy, apelacja zostaje oddalona na podstawie art. 385 k.p.c.